

РОЛЬ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ В ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ ПАТОФІЗІОЛОГІЇ

Акімов О.Є., Назаренко С.М., Міщенко А.В., Денисенко С.В., Костенко В.О.

Полтавський державний медичний університет

Розглянуто вплив індивідуальної наукової підготовки здобувача освіти на якість освітнього процесу на кафедрі патофізіології. Запропоновано методичний підхід до організації, ведення й контролю такого виду роботи на кафедрі патофізіології.

Ключові слова: наукова підготовка, освітній процес, патофізіологія, індивідуальний підхід, індивідуальна освітня траєкторія.

The article considers the influence of individual scientific training of the student on the quality of the educational process at the Department of Pathophysiology. A methodical approach to the organization, management and control of this type of work at the Department of Pathophysiology is proposed.

Key words: scientific training, educational process, pathophysiology, individual approach, individual educational trajectory.

На сучасному етапі розвитку медичної освіти в Україні на другому (магістерському) рівні здобувачі вищої освіти отримують диплом і кваліфікацію магістра. У традиції вищої медичної освіти України диплом магістра здобувається після завершення 2 рівня освіти й отримання кваліфікації спеціаліста. Також отримання кваліфікації магістра традиційно передбачало написання «магістерської роботи», яка становила собою самостійне наукове дослідження під керівництвом досвідченого вченого. Така кваліфікаційна робота була своєрідним тренуванням перед написанням дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук, хоча і не була обов'язковим критерієм для зарахування до аспірантури чи написання роботи в ролі пошукувача. Також була передбачена можливість одночасного навчання в інтернатурі й магістратурі для випускників вищих медичних закладів освіти, які мають диплом з відзнакою.

У редакції закону України «Про вищу освіту» зі змінами від 7.09.21 не передбачено набуття здобувачами освіти за медичними спеціальностями кваліфікації спеціаліста. Таким чином, усі здобувачі освіти по завершенні додипломного етапу отримують кваліфікацію магістра. Проте навчальні плани й освітні програми більшості закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку здобувачів за медичними спеціальностями, не передбачають написання наукової роботи.

Мета статті – вивчення питання доцільності проведення індивідуальної наукової підготовки здобувачів освіти, які навчаються за спеціальностями 222 «Медицина», 221 «Стоматологія» і 228 «Педіатрія», та оцінка ролі такої підготовки в забезпеченні якості освітнього процесу на кафедрі патофізіології.

Інтеграція наукових досліджень у медичну освіту стала широко обговорюваною темою. Більшість дослідницьких навчальних програм пропонуються на добровільній основі. У Німеччині для отримання вченого звання «доктор» обов'язковим є виконання докторської дисертації. Студенти, які успішно працювали над дисертацією, набагато позитивніше оцінюють пункти щодо опанування науково-дослідницьких навичок. Тому базова підготовка з методології наукових досліджень, на думку деяких дослідників, має стати невід'ємною частиною навчальної програми медичних бакалаврів, а спеціальні програми мають бути запропоновані для студентів, які особливо зацікавлені в науково-дослідницьких програмах чи академічній кар'єрі [1].

Також учені Німеччини активно досліджують причини невиконання студентами дослідницьких робіт і можливо-сті звести це явище до мінімуму. Сан Е. і співавтори виявили, що і керівники дисертацій, і студенти-медики відчувають себе погано підготовленими до виконання своїх ролей у процесі виконання медичної дисертації [2].

У багатьох країнах, як і у Франції, медичне навчання не закінчується до захисту дисертації на основі науково-дослідного проекту; однак публікація наукової роботи не є обов'язковою [3]. Таким чином наукова робота студента є не тільки корисним елементом у підтриманні якості освіти на належному рівні, а й обов'язковим компонентом освітньої програми у провідних країнах Європи. Отже, для забезпечення легшої інтеграції освітнього середовища України в освітнє середовище Європи, написання здобувачами освіти, які навчаються за спеціальностями 222 «Медицина», 221 «Стоматологія» і 228 «Педіатрія», на другому (магістерському) освітньому рівні наукова робота має стати обов'язковим компонентом освітньої програми.

Кафедра патофізіології Полтавського державного медичного університету має власні напрацювання щодо організації індивідуальної наукової роботи здобувачів освіти [3; 4]. Розроблена модель передбачає створення програми занять на двох етапах, де на першому етапі моделі пропонується поглиблене ознайомлення студентів із методами аналізу наукової інформації. Також на першому етапі обов'язковим є написання реферату, який має висвітлювати частину науково-дослідної роботи кафедри (НДР). Реферат має бути оформлений у вигляді огляду літератури (5-10) джерел. Мета написання реферату – опанування й удосконалення студентських навичок роботи з науковою літературою [4].

На другому етапі студенти долучаються до роботи в рамках НДР кафедри під керівництвом викладача кафедри. Самостійне написання першої (чергової) наукової праці студентом дозволить йому отримати компетентності, наближені до компетентностей викладача. Викладач на цьому етапі має скеровувати діяльність студента. Втручання в процес написання має бути обмежене критичними рецензіями, спрямованими на виявлення й усунення недоліків у роботі студента [4].

Використовуючи попередні напрацювання кафедри патофізіології, можна лише надати здобувачу освіти базові

вих компетентностей, які необхідні для проведення наукової роботи. Крім цього, доцільним є планування та проведення більш об'ємної наукової роботи здобувачем освіти на кафедрі, яка може стати еквівалентом нині відсутньої через зміни в законодавстві магістерської наукової роботи.

Варто зазначити, що втручання адміністрації вищого навчального закладу в процес вибору учнем або учителем один одного спричинить спотворення комунікації між ними, як було показано в роботі Can E. і співавторів [2]. Тому цей процес має базуватись на основі взаємоповаги й психологічної сумісності учня й учителя.

Також, урахувавши особливості предмета дисципліни, слід зазначити, що активне залучення здобувачів освіти до наукової роботи на кафедрі сприятиме глибшому розумінню ними самої дисципліни і полегшуватиме формування в здобувачів освіти критичного мислення, яке стане основою для утворення клінічного мислення в подальшому освітньому процесі.

Організація індивідуальної наукової роботи здобувачів освіти на кафедрі патофізіології з урахуванням сучасного законодавства про вищу освіту має охоплювати такі етапи:

1. Етап базового становлення.
2. Відпрацювання навичок дослідницької роботи.
3. Вибір наукового керівника.
4. Планування магістерської роботи.
5. Виконання досліджень за планом роботи.
6. Захист магістерської роботи (обов'язковий компонент) та її публікація (необов'язковий компонент).

Перші два етапи організації індивідуальної наукової роботи вже відпрацьовані на кафедрі [3; 4]. Третій етап є критично важливим і може вплинути на фізичну можливість виконання майбутньої роботи, тому тут доцільно запрошувати здобувачів освіти на проблемні семінари з питань, що входять до наукових інтересів викладачів кафедри.

Планування магістерської роботи має відбуватись на кафедральному засіданні та включати в себе подання на розгляд кафедри плану досліджень студента і прізвища його наукового керівника. Не варто обмежувати можливість коментувати план дослідження на кафедральному засіданні. Кожен викладач кафедри може вносити свої пропозиції до плану роботи.

Виконання магістерських досліджень має відбуватись аналогічно методиці проведення наукових досліджень кафедри із дотриманням усіх принципів академічної доброчесності.

Захист магістерської роботи має відбуватись на засіданні кафедри у вигляді короткої доповіді (10 хв) про основні результати й висновки роботи. Публікація магістерської роботи є бажаною, але вона не має бути обов'язковим критерієм якісної підготовки здобувача освіти.

У підсумку слід зазначити, що проведення індивідуальної наукової підготовки здобувачів освіти, які навчаються за спеціальностями 222 «Медицина», 221 «Стоматологія» і 228 «Педіатрія», є важливим компонентом їхньої професійної підготовки і сприятиме підвищенню якості освітнього процесу на кафедрі патофізіології.

Список використаної літератури

1. Kuhnigk O. Benefits and pitfalls of scientific research during undergraduate medical education / O. Kuhnigk, A.M. Böther, J. Reimer et al. // *GMS Z Med Ausbild.* – 2010. – Vol. 27(5). – Doc72. doi: 10.3205/zma000709.
2. Can E, Richter F, Valchanova R, Dewey M. Supervisors' perspective on medical thesis projects and dropout rates: survey among thesis supervisors at a large German university hospital. *BMJ Open.* 2016 Oct 14;6(10):e012726. doi: 10.1136/bmjopen-2016-012726.
3. Акімов О.Є. Шляхи оптимізації навчального процесу на кафедрі патофізіології / О.Є. Акімов, В.О. Костенко, Н.В. Соловійова [та ін.] // *Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах».* – Полтава, 2016. – С. 6-7.
4. Акімов О. Є. Організація індивідуальної наукової роботи при підготовці магістрів на кафедрі патофізіології / О. Є. Акімов, В. О. Костенко // *Актуальні питання контролю якості освіти у вищих медичних навчальних закладах : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю.* – Полтава, 2018. – С. 9–10.

ПЕРСПЕКТИВНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ ПАТОФІЗІОЛОГІЇ

Акімов О.Є., Назаренко С.М., Соловійова Н.В., Денисенко С.В., Костенко В.О.

Полтавський державний медичний університет

Розглянуто проблеми, що виникли в освітньому процесі на кафедрі патофізіології у зв'язку з необхідністю проводити заняття в дистанційній формі. Автори розробили й обґрунтували перспективну модель дистанційного навчання на кафедрі патофізіології.

Ключові слова: дистанційне навчання, освітній процес, патофізіологія, тести, ситуаційні задачі.

The article considers the problems that arose in the educational process at the Department of Pathophysiology in connection with the necessity to conduct classes in distance form. The authors have developed and substantiated a promising model of distance learning at the Department of Pathophysiology.

Key words: distance learning, educational process, pathophysiology, tests, situational tasks.

Деякі події в історії людства поділяють її періоди на до і після. Такі події супроводжуються істотними змінами в культурі, науці й соціальному побуті. Пандемію, що виникла у світі у зв'язку з розповсюдженням вірусу COVID-19, можна вважати такою визначною подією, яка змінила навчальний процес у всіх закладах освіти на до і після. До пандемії домінуючою формою організації освітнього процесу в закладах початкової, середньої й більшості закладів вищої освіти були очні заняття, які в закладах вищої освіти (ЗВО) мають форму лекцій, практичних занять і